

Profesinė komunikacija teminiame bibliotekininkystės tinklaraštyje: atvejo analizė

Zinaida Manžuch

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų instituto lektorė, daktarė
Lecturer, Doctor
Institute of Library and Information Science
Faculty of Communication, Vilnius University
Universiteto g. 3, LT-01513, Vilnius, Lithuania
Tel. (+ 370 5) 2 36 61 09
El. paštas: zinaida.manzuch@mb.vu.lt

Straipsnyje aptariami naujos komunikacijos priemonės – teminių bibliotekininkystės tinklaraščių – naudojimo ypatumai profesinės komunikacijos kontekste. Lietuvoje atsiranda pirmieji tokio pobūdžio tinklaraščiai, tačiau trūksta empirinių šios srities tyrimų. Straipsnyje analizuojamas profesinės komunikacijos teminiame bibliotekininkystės tinklaraštyje „Rock&roll bibliotekininkas“ atvejis. Tyrimas naudingas vertinant tinklaraščių kaip komunikacijos priemonės potencialą bei atskleidžiant profesinės komunikacijos tendencijas. Atlikus tyrimą daromos išvados, kad tinklaraščio vartotojai tik iš dalies naudojami šia priemone profesinės komunikacijos tikslais. Vartotojams aktualiausias profesinio tapatumo bei žinių, patirties dalijimosi sritys. Manoma, kad lėtą tinklaraščio adaptavimą profesinei komunikacijai nulemia naujos technologijos formuojama kitokia komunikacijos kultūra ir tai, kad tirtas pradinis tinklaraščio plėtros etapas.

Pagrindiniai žodžiai: teminiai tinklaraščiai, bibliotekininkystė, atvejo analizė, profesinė komunikacija.

Įvadas

Tinklaraščiai (angl. *blogs*) yra plačiai naudojamas interneto komunikacijos įrankis. Populiari tinklaraščių paieškos sistema *Technorati* 2008 metais indeksavo net 133 milijonus tinklaraščių visame pasaulyje, jų skaičius sparčiai didėja (State of the blogosphere, 2008). Chronologiniai, nuolat atnaujinami pranešimų tinklalapiai (Enciklopedinis kompiuterijos žodynas, 2009), dar vadinami interneto dienoraščiais¹, naudojami įvairiais tikslais (pvz., asmeninės

saviraiškos, korporatyvinės komunikacijos, naujienų sklaidos, studijų, profesinių ir mokslinių diskusijų).

Didėjant tinklaraščių skaičiui mokslininkai pradėjo svarstyti, kaip tinklaraščiai pakeitė individų komunikaciją įvairiose srityse. Tinklaraščiai skirtingų autorių apibūdinami kaip „viešojo erdvė“ (2008), „trečioji vieta“ (Bruns, Jacobs, 2006), „praktikos bendruomenė“ (Srikantiah, Koenig, 2008). Nors šios sąvokos vartojamos skirtinguose kontekstuose ir disciplinose, joms būdingi keli bendri bruožai, kurie išreiškia požiūrių į tinklaraštį specifiką. Visos trys sąvokos susijusios su komunikacija neu-

¹ Straipsnyje sąvokos „tinklaraštis“ ir „internetu dienoraštis“ vartojamos sinonimiškai

traloje erdvėje, atskirtoje nuo individo privataus gyvenimo, oficialaus statuso bei hierarchijos darbe. Ši erdvė yra atvira visiems, o komunikacijos prielaida – bendri interesai. Taigi visais atvejais kalbama apie tai, kad tinklaraščiuose kuriasi neformalios interesų bendruomenės, kurios dėl statuso, kitose gyvenimo srityse įprastų hierarchinių ryšių nepaisymo sugeba laisvai dalytis požiūriais ir nuomonėmis, mokyti ir išreikšti save. Todėl tinklaraščiai tapo piliečių viešosios nuomonės reiškimo, profesinės, organizacinės komunikacijos, švietimo, mokslinės komunikacijos priemone.

Tinklaraščių poveikis profesinių bendruomenių plėtrai, patirties ir žinių sklaidai bei mokymuisi paskatino bibliotekininkystės mokslininkus ir praktikus aktyviai jais naudotis. Interneto dienoraščiai, skirti tam tikrai (-oms) bibliotekininkystės temai (-oms), administruojami šios srities specialistų (mokslininkų, pedagogų arba praktikų) (Bar-Ilan, 2007), priklauso teminių tinklaraščių grupei (Bar-Ilan, 2005; Aharony, 2009). Pastaraisiais metais padidėjo bibliotekininkystės tyrėjų susidomėjimas komunikacijos teminiuose tinklaraščiuose ypatumais. Padaugėjo tyrimų, kuriuose nagrinėjama vartotojų sąveika tokio pobūdžio tinklaraščiuose, juose gvildinama profesinė problematika. Šioje srityje publikacijas aktyviai skelbia Noa Aharony (žr. Aharony, 2009, 2009a, 2009b) ir Judit Bar-Ilan (2005, 2007).

Tačiau profesinės komunikacijos tinklaraščiuose tyrimai svarbūs ne tik dėl šios naujos komunikacijos priemonės poveikio profesinei komunikacijai. Tinklaraščiai patys gali tapti vertingos informacijos šaltiniais tiriant profesinę komunikaciją. Profesinė komunikacija tinklaraštyje gali atskleisti profesinių vertybių bei normų,

tapatumo, profesinių žinių ir gebėjimų formavimosi tendencijas. Tačiau šie aspektai dar nesulaukė pakankamo tyrėjų dėmesio.

Lietuvoje atsiranda pirmieji teminiai bibliotekininkystės tinklaraščiai. Vienas iš tokių interneto dienoraščių – Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų instituto administruojamas tinklaraštis *Rock&roll bibliotekininkas*², pradėjęs veikti 2009 metais. Iš kitų lietuviškų interneto dienoraščių jis išsiskiria tuo, kad orientuojasi į bibliotekininkystės specialistų, mokslininkų bei studentų auditoriją, pabrėžia šių tikslinių grupių komunikacijos ir bendradarbiavimo svarbą užtikrinant bibliotekininkystės profesijos plėtrą Lietuvoje (Manžuch, Saikovič, Kunigiškytė, 2009).

Lietuvoje kol kas neatlikta empirinių tyrimų, nagrinėjančių profesinę komunikaciją bibliotekininkystės teminiuose tinklaraščiuose. Straipsnio tikslas – įvertinti profesinės komunikacijos ypatumus ir tendencijas teminiame bibliotekininkystės tinklaraštyje, atlikus interneto dienoraščio *Rock&roll bibliotekininkas* statistinių naudojimo duomenų bei turinio analizę.

Atvejo tyrimas leidžia suprasti teminių tinklaraščių naudojimo profesinės komunikacijos tikslais motyvus ir pobūdį bei pažvelgti į tinklaraštį ne tik kaip į komunikacijos priemonę, bet ir kaip į vertingą profesinės komunikacijos tyrimų duomenų šaltinį.

Bibliotekininkystės teminių tinklaraščių tyrimų apžvalga

Bibliotekininkystės specialistai ir mokslininkai vieni iš pirmųjų pradėjo naudoti tinklaraščius komunikuodami tarpusavyje (Ojala, 2005), tarptautinio masto teminių

² <http://bukbibliotekininku.blogspot.com/>

bibliotekininkystės tinklaraščių skaičius sparčiai didėja (Bar-Ilan, 2007). Jie tiriami jau nuo 2001 metų (ankstesnių tyrimų aptarimas pateikiamas J. Bar-Ilan, 2007; šiame straipsnyje vengsime ankstyvesnių šaltinių nagrinėjimo, nes tinklaraščių tyrimų informacija labai greitai sensta). Jų tyrimus galima suskirstyti į dvi grupes – komunikacijos tinklaraščiuose analizę ir bibliotekininkystės specialistų, mokslininkų ir studentų požiūrio į teminius interneto dienoraščius vertinimą.

Nagrinėjant komunikaciją bibliotekininkystės teminiuose tinklaraščiuose, ypač plačiai naudojamas turinio analizės metodas (pvz., žr. šiuos tyrimus: Bar-Ilan, 2005; Bar-Ilan, 2007; Aharony, 2009a; Aharony 2009b; Johnson, 2008). Šiuose tyrimuose paprastai nagrinėjami tokie tinklaraščio elementai: pranešimai (pvz., nagrinėjama jų apimtis, žanras, turinys ir sandara, skelbimo, atnaujinimo dažnumas), komentarai (apimtis, skelbimo dažnumas), pranešimų reikšminiai žodžiai. Taikant turinio analizę derinami kokybinės ir kiekybinės analizės metodai. Bibliotekininkystės teminių tinklaraščių tyrimuose, kuriuose taikomas turinio analizės metodas, paprastai siekiama nustatyti pagrindines teminių tinklaraščių plėtros tendencijas, dominuojančias temas, komunikacijos intensyvumą ir pobūdį.

Bibliotekininkystės teminių tinklaraščių tyrimai teikia vertingos informacijos apie šių priemonių vaidmenį profesinės komunikacijos kontekste. J. Bar-Ilan atlikti tyrimai (Bar-Ilan, 2005; 2007) atskleidė, kad bibliotekininkystės teminiai tinklaraščiai naudojami profesinės naujovių stebėsenos bei žinių dalijimosi tikslais. Daugelyje J. Bar-Ilan ištirtų tinklaraščių buvo skelbiami pranešimai apie bibliotekininkystės naujienas, parengti pranešimų spaudai ar

kitų dienoraščių įrašų pagrindu (Bar-Ilan, 2005; 2007). N. Aharony tyrimuose ryškėja teminių bibliotekininkystės tinklaraščių vartotojus dominančios temos – informacijos technologijų ir bibliotekų veiklos naujovių problematika (Aharony, 2009b). N. Aharony nustatė, kad tinklaraščiuose aktyviai nagrinėjami bendri technologijų taikymo klausimai, saityno 2.0, tam tikros programinės įrangos, skaitmeninimo aspektai (Aharony, 2009b). Informacijos technologijų tematikos dominavimas gali būti siejamas su tuo, kad technologijos lemia daugelį plataus masto pokyčių šiuolaikinių bibliotekų veikloje.

Bibliotekininkystės specialistų, mokslininkų ir studentų požiūrio į teminius interneto dienoraščius tyrimai siekia nustatyti, kaip šie vartotojai vertina ir naudoja tinklaraščius. Tam tikslui naudojamas apklausos metodas, kuris leidžia sužinoti, ar jie yra aktyvūs tinklaraščių vartotojai, ar traktuoja juos kaip svarbią informacijos priemonę profesinėje veikloje, kokiais būdais ją naudojami. Tokio pobūdžio tyrimai atlikti JAV, Airijoje ir Naujoje Zelandijoje (Hardesty, Sugarman, 2007; Lee, Bates, 2007; Rosa, 2007; Chawner, 2008). Tyrėjai nagrinėja ir kitų grupių – bibliotekininkystės studentų (pavyzdžiui, žr. Al-Daihani, 2009), mokslininkų (pavyzdžiui, žr. Aharony, 2009a), požiūrį į tinklaraštį kaip į naują komunikacijos priemonę.

Bibliotekininkystės specialistų požiūris į tinklaraščius nagrinėjusių tyrimų rezultatai leidžia išskirti dvi vartotojų elgesio tendencijas: 1) jie netraktuoja tinklaraščių kaip profesinės informacijos šaltinių; 2) vartotojai vengia aktyviai komunikuoti tinklaraščiuose. Atlikus tyrimus JAV ir Airijoje nustatyta, kad mažai vartotojų naudojami tinklaraščiais stebėdami profesines naujienas (Hardesty, Sugarman,

2007; Lee, Bates, 2007). Abiejų tyrimų rezultatai atskleidė, kad dauguma jų teikė pirmenybę tradicinėms profesinės informacijos sklaidos būdams ir priemonėms (pvz., elektroniniams laiškams ar elektroninio pašto grupėms, naujienlaiškiams ar profesiniams žurnalams, pokalbiams akis į akį, konferencijoms ir kt.) (Hardesty, Sugarman, 2007; Lee, Bates, 2007). Tokį požiūrį gali lemti tai, kad bibliotekininkystės specialistai nepasitiki tinklaraščiuose skelbiama informacija arba prastai vertina jos kokybę, nes interneto dienoraščiuose nėra informacijos kokybės vertinimo mechanizmų, būdingų, pavyzdžiui, profesinei spaudai. JAV ir Naujosios Zelandijos mokslininkų atlikti tyrimai atskleidė, kad bibliotekininkystės specialistai skaito tinklaraščius, bet tik nedaugelis skelbia komentarus ir aktyviai dalyvauja komunikacijos procese (Rosa, 2007; Chawner, 2008).

Teminių bibliotekininkystės tinklaraščių tyrimai pateikia nemažai vertingos informacijos apie šių tinklaraščių vartotojus ir jų požiūrį į komunikacijos juose galimybes. Tačiau, išnagrinėjus teminių bibliotekininkystės tinklaraščių tyrimus, reikia konstatuoti, kad dažniausiai pasigendama profesinės komunikacijos sampratos aptarimo ir įvairių jos aspektų analizės, tiriama tik profesinės informacijos sklaida, dalijimasis žiniomis ar naujų žinių kūrimas pasitelkiant tinklaraščius. Profesinės komunikacijos tyrimo galimybes dažnai riboja ir tai, kad dalis bibliotekininkystės teminių tinklaraščių atlieka ir kitas funkcijas. Pavyzdžiui, J. Bar-Ilan viename iš tyrimų pažymi, kad kai kurie teminiai bibliotekininkystės tinklaraščiai skirti ne tik bibliotekininkystės temoms aptarti, bet ir skelbti informaciją apie asmeninius įspūdžius ar asmeninį gyvenimą (Bar-Ilan, 2007).

Profesinės komunikacijos samprata

Tiriant profesinės komunikacijos ypatumus teminiuose bibliotekininkystės tinklaraščiuose, būtina remtis aiškia profesinės komunikacijos apibrėžtimi, nes ji leidžia nustatyti komunikacijos motyvus, sritis ir jos dalyvius. Nepaisant to, kad komunikacija bibliotekininkystės teminiuose tinklaraščiuose aktyviai tiriama, nepavyko identifikuoti mokslinių šaltinių, aptariančių profesinės komunikacijos sampratą. Ši situacija būdinga ir kitiems tyrimams, analizuojantiems daug platesnę profesinės komunikacijos problematiką. Anot G. Cheney ir K. L. Ashcraft, nors profesinės komunikacijos sąvoka plačiai vartojama tyrėjų darbuose, dažnai ji pateikiama „kaip savaime suprantama“ (Cheney, Ashcraft, 2007: p. 146). Siekdami prapasti profesijos esmę ir dėsningumus bei išvelgti komunikacinę tyrimo perspektyvą, mokslininkai, analizuojantys profesinę komunikaciją, remiasi sociologijos tyrėjų suformuluota profesijos samprata ir požymiais (pavyzdžiui, žr. Cheney, Ashcraft, 2007; Lammers, Garcia, 2009).

Sociologijos tyrimuose išsirutulijusi samprata leidžia traktuoti profesijas kaip socialines grupes, kurias vienija bendri siekiai, interesai ir vertybės (pvz., žr. Evetts, 2006). Anot J. C. Lammers ir M. A. Garcia, profesijos sąvoka dažniausiai apibrėžiama kaip tam tikrų požymių visuma. Tokį apibrėžimą autoriai pateikia ir savo straipsnyje, teigdami, kad „tradiciskai *profesijos* sąvoka vartojama apibrėžiant veiklą, kuriai būdingas emocinis neutralumas, tam tikros žinių visumos įvaldymas, formalūs elgsenos standartai, orientacija į paslaugų teikimą, išskirtinis socialinis statusas, ilgas profesinis ugdymas ir aukštojo mokslo studijos, savi kontrolė ir socialinė kontrolė, profesinių

asociacijų įsteigimas“ (Lammers, Garcia, 2009: p. 362). Šis apibrėžimas padeda nustatyti profesinės komunikacijos motyvus, sritis bei galimus dalyvius ir jų vaidmenis, nes leidžia matyti kolektyvinio sprendimo, nuomonės, požiūrio, tam tikrų profesijos atstovų santykių susiformavimo būtinybę užtikrinant profesijos egzistenciją ir tęstinumą. Vadovaujantis J. C. Lammers ir M. A. Garcia bendrais profesijos požymių apibūdinimais (Lammers, Garcia, 2009) galima išskirti tris profesinės komunikacijos sritis: dalijimąsi žiniomis ir patirtimi, bendrų vertybių ir profesinių normų kūrimą ir socialinės kontrolės, profesinio identiteto formavimąsi.

Specifinis žinių ir gebėjimų rinkinys – vienas iš akivaizdžiausių profesijos požymių. Jis skiria profesijas nuo kitos veiklos, nereikalaujančios ekspertinių žinių ir gebėjimų, bei padeda skirti profesijas tarpusavyje. Julia Evetts (2006) pabrėžia, kad profesinės bendruomenės suformuoja savitą požiūrį, į problemų, susijusių su specifine profesinės veiklos sritimi, sprendimą ir net pačių problemų formulavimą. Norint suformuluoti tokį bendrą požiūrį, būtina komunikacija, arba *dalijimasis žiniomis ir patirtimi* tarp profesijos narių. Pažymėtina, kad, siekiant tapti tam tikros srities specialistu, būtinas ilgas mokymasis (Lammers, Garcia, 2009), kuris leidžia interpretuoti ir spręsti profesinės veiklos problemas.

Profesijos apibrėžimuose pabrėžiama emocinio neutralumo svarba (Lammers, Garcia, 2009), atsiribojimas nuo asmens išgyvenimų ir subjektyvių požiūrių į profesinę elgseną. Taigi kiekvienoje profesijoje neišvengiamai susiformuoja profesinės elgsenos idealas ir realiomis darbo situacijomis jį reglamentuojančios normos. Paprastai profesinėje bendruomenėje kuriami socialinės kontrolės mecha-

nizmai (Lammer, Garcia, 2009), kurie numato profesinėms normoms nusižengusio specialisto baudmės formas (pvz., nusižengimo paviešinimą, specialisto pašalinimo iš profesinės asociacijos ir kt.). *Komunikacija profesinių vertybių, normų ir socialinės kontrolės* srityje pasireiškia įvairiais būdais. Tai profesionalų tarpusavio diskusijos apie problemines profesinių elgsenos standartų taikymo situacijas, bendrų vertybių ir elgsenos normų dokumentų kūrimas, kontrolės mechanizmų, užtikrinančių normų laikymąsi, nustatymas.

Savo ruožtu, bendrieji gebėjimai ir žinios, profesinio ugdymo ir mokymo standartai, vertybės ir normos formuoja *profesinį tapatumą*, kuris įtvirtinamas ir kinta profesionalams komunikuojant. Profesinio tapatumo ir jo formavimosi esmę taikliai apibrėžė Julia Evetts: <...> Profesinis tapatumas <...> siejamas su bendros patirties, žinių ir kompetencijų pajautimu, bendru problemų ir jų galimų sprendimo būdų suvokimu. Šis tapatumas formuojamas ir įtvirtinamas profesinės socializacijos procese bendro išsilavinimo, profesinio ugdymo patirties, dalyvavimo profesinių asociacijų (vietinių, regioninių, nacionalinių ir tarptautinių) veikloje ir institucijų, kurios leidžia specialistams kurti ir palaikyti bendrą darbo kultūrą, dėka“ (Evetts, 2006: p. 134–135).

Tam tikros profesijos atstovai paprastai traktuojami kaip homogeniška individų, atliekančių specifinę veiklą, turinčių tam tikrų žinių ir gebėjimų, grupė. Tačiau profesinei komunikacijai, apimančiai tapatumo, žinių ir gebėjimų, vertybių, normų bei jų kaitos diskusijas reikia ir kitų dalyvių įsitraukimo. Pirma, profesinis tapatumas, tam tikrų žinių ir gebėjimų formavimas, vertybės ir normos yra būsimųjų profesionalų ugdymo proceso dalis. Ugdymo

procesu besimokantieji suformuoja savitą profesinio tapatumo suvokimą, profesinių problemų ir jiems būtinų kompetencijų interpretacijas. Antra, praktinės žinios glaudžiai susijusios su moksliniais tyrimais, kurie leidžia tobulinti praktinę veiklą, diegti naujovės. Be to, profesinės vertybės ir normos yra mokslinių etikos tyrimų objektas. Taigi tam tikros srities profesijos vizijos formuojasi komunikuojant pedagogams, profesionalams, atliekantiems praktinę veiklą, bei studentams, kurie rengiasi integruotis į profesinę bendruomenę, nors, remiantis profesijos apibrėžimu, šiuos veikėjus būtų klaidinga laikyti vienos profesinės bendruomenės atstovais.

Tinklaraščio samprata ir komunikacijos tyrimai

Tinklaraščiai yra viena iš saityno 2.0 (angl. *web 2.0*) technologijų. Saitynas 2.0 paprastai apibūdinamas kaip tam tikras saityno naudojimo, komunikacijos, programinės įrangos ir virtualių paslaugų plėtros etapas. Šiame raidos etape atsiradusios technologijos pasižymi tokiais bruožais – paprastu naudojimu, orientacija į vartotoją, bendraautoryste, aktyviu vartotojo dalyvavimu kuriant naują informaciją, socialinių tinklų formavimosi skatinimu ir pan. (Musser, O'Reilly, 2007). Tinklaraščiui taip pat būdingos tokios savybės: juos gali kurti kiekvienas vartotojas, nes jam siūlomi nemokamai internete prieinami ir lengvai naudojami įrankiai, į interneto dienoraščio komunikacijos procesus paprasta įsitraukti daugybei dalyvių, kurie gali ne tik komentuoti skelbiamus pranešimus, bet, autoriui leidus, – juos kurti.

Dėl paprastumo, atvirumo ir prieinamumo visiems interneto vartotojams tinklaraščiai aktyviai kuriami įvairių asmenų ir bendruomenių. Nepaisant to, kad daugu-

mą esamų tinklaraščių sudaro vadinamieji asmeniniai interneto dienoraščiai, skirti individų saviraiškai, daugėja ir tokių, kurie skiriami specialistų auditorijai (McLean, 2009). Tokio pobūdžio tinklaraščiai apibūdinami įvairiai. Nusistovėjusi tinklaraščių tipologija kol kas nesusiformavo, be to, pripažįstama, kad interneto dienoraščiai yra kompleksinis reiškinys. S. Herring, L. Scheidt ir E. Wright, ištyrę atsitiktinai atrinktus įvairaus pobūdžio 203 tinklaraščius, padarė išvadą, kad daugelis tinklaraščių derina profesinės ir asmeninės, privačios ir viešosios komunikacijos funkcijas (Herring et al., 2005). Komunikacijos tinklaraščiuose kompleksiskumą pažymėjo ir J. Bar-Ilan, atlikusi siauresnės paskirties – bibliotekininkų ir bibliotekų administruojamų – tinklaraščių analizę (Bar-Ilan, 2005).

Norint pabrėžti turinio aspektą, vartojama teminio tinklaraščio (angl. *topical blog*) sąvoka (Bar-Ilan, 2005; Aharony, 2009a). Autorystės aspektu teminius tinklaraščius galima skirstyti į individualius, kuriuose tam tikros srities profesionalai dalijasi patirtimi, ir kolektyvinius, kuriuose turinį kuria tinklaraščio bendruomenė (Herring et al., 2005). Dažniausiai sudėtinga rasti tinklaraštį, kuris griežtai atitiktų tam tikrą tipologinį aspektą. Pavyzdžiui, neretai korporatyvinis tinklaraštis gali būti skirtas profesinei komunikacijai ir ryšiams su vartotojais formuoti.

Tinklaraščių, ypač teminių ir kolektyvinių, funkcionavimo pagrindas – bendruomenės susikūrimas. Bendruomenės formavimąsi savo ruožtu lemia tam tikri socialinę sąveiką reguliuojantys mechanizmai. C.-L. Hsu ir J. C.-C. Ling, apklausę 212 vartotojų, bendraujančių asmeniniuose ir teminiuose tinklaraščiuose, nustatė, kad juos motyvuoja komunikuoti priklausymo

bendruomenei jausmai, altruizmas ir tam tikros reputacijos tinklaraštyje sukūrimo lūkesčiai. Tyrėjai nustatė, kad tinklaraščio vartotojai bendraudami nesitikėjo gauti tiesioginės asmeninės naudos, dažnai jie dalijosi nuomonėmis ir požiūriais iš altruistinių paskatų. Vienas iš svarbesnių vartotojų lūkesčių tinklaraščių komunikacijoje buvo reputacijos susikūrimas virtualioje bendruomenėje, kurios nariais jie jautėsi (Hsu, Ling, 2007). L. Silva, L. Goel ir E. Mousavidin, išanalizavę kolektyvinio teminio tinklaraščio MetaFilter atvejį, nustatė, kad bendraujant tinklaraštyje susiformuoja saviti socialinės sąveikos būdai, kurie užtikrina bendruomenės narių socialinę sanglaudą, priklausomybės jausmus, leidžia bendruomenei plėstis (Silva, Goel, Mousavidin, 2008). Tyrimų duomenys leidžia manyti, kad bendruomenės formavimasis yra tęstinis procesas, jam reikia laiko ir nuolatinės narių sąveikos tinklaraštyje.

Nors ir vartoja skirtingą terminiją bei remiasi įvairiomis teorijomis, tyrėjai sutaria, kad tinklaraščiai suformuoja savitą komunikacinę praktiką, kitais žodžiais, pasikartojančių komunikacinių veiksmų aibę, būdingą visiems interneto dienoraščiams, neatsižvelgiant į jų paskirtį ir tikslines grupes. Remdamasis sociologine struktūravimo teorija J. Schmidt teigia, kad bendrą tinklaraščių komunikacinę praktiką lemia socialinės taisyklės, besiformuojančios komunikuojant tinklaraštyje, socialinės sąveikos būdai ir priemonės bei tinklaraščių programinės įrangos savybės (Schmidt, 2007). Panašiai bibliotekininkystės ir informacijos tyrėjai S. Herring, L. A. Scheidt, E. Wright ir S. Bonus, remdamiesi žanrų teorija, apibūdina tinklaraštį kaip elektroninės komunikacijos žanrą, kuris žymi visiems tinklaraščiams būdingus pasikartojančius komunikaci-

nus veiksmus ir specifinius struktūrinius bei stilistinius elementus, tam tikras tikslines vartotojų grupes bei turinį (Herring, et al., 2005).

Komunikacija tinklaraščiuose analizuojama nagrinėjant vartotojų bendraujant sukurtą turinį (pavyzdžiui, tekstus, įdėtą vaizdinę medžiagą, nuorodas ir kt.) ir statistikos duomenis apie tinklaraščio naudojimo ypatumus (pavyzdžiui, lankomumą, apsilankymo trukmę, vartotojų skaičių ir kt.). Šie tyrimai padeda atskleisti skirtingus komunikacijos tinklaraščiuose aspektus, todėl juos aptarsime detaliau.

Tinklaraščio komunikacijai būdingas asinchroniškumas ir asimetriškumas (Herring et al., 2005; Silva, Goel, Mousavidin, 2008). Skirtingai nuo kitų saityno technologijų, tinklaraštyje negalima realaus laiko režimu vykstanti komunikacija. Tačiau paskelbtą pranešimą gali skaityti visa tinklaraščio auditorija, reaguodama į pranešimą įvairiais būdais (skelbdama komentarus, teikdama nuorodas į pranešimą savo įrašuose ir kt.). Vartotojų komunikuojant sukurtas turinys fiksuojamas tinklaraštyje, todėl tai vertingas tyrimo šaltinis. S. Herring pabrėžia vartotojų sukurtą turinio analizės svarbą (Herring, 2010). Pavyzdžiui, nuorodų į kitus interneto tinklaraščius ar svetaines sąrašai, komentarai, nuorodos į kituose tinklaraščiuose skelbiamus pranešimus atskleidžia socialinių tinklų formavimosi procesus tiek tinklaraščio viduje, tiek visoje tinklaraštijoje (angl. *blogosphere*) (Schmidt, 2007). Vartotojų komentarų analizė leidžia nagrinėti interneto dienoraščio skaitytojų dalyvavimą tinklaraščio komunikacijoje (Mishne, Glance, 2006). Vartotojų sukurtą tinklaraščiuose turinį tyrimai atliekami įvairių disciplinų kontekste. Lietuvoje taip pat yra tinklaraščių empirinės analizės pavyzdžių – tinklaraščių tekstus

nagrinėjo Rita Miliūnaitė, svarstydamą interneto dienoraščių sociolingvistinių tyrimų perspektyvas (Miliūnaitė, 2008).

Komunikacija tinklaraštyje nagrinėjama ir kitu būdu – stebint vartotojo elgseną tinklaraštyje. Tokie tyrimai susiję su platesne sritimi – saityno analitika (angl. *web analytics*), kuri nagrinėja vartotojų sąveiką su saityno priemonėmis bei įrankiais (pavyzdžiui, interneto svetainėmis, portalais), siekiant atskleisti naudojimosi saitynu dėsningumus ir tobulinti jo paslaugas (Jansen, 2009). Saityno analitikos tyrimuose remiantis bihevizmo požiūriu pabrėžiama, kad vartotojo elgsena, kurią galima stebėti fiksuojant atskirų veiksmų duomenis, gali suteikti informacijos apie elgsenos modelius, jų sąsajas su tam tikrais vartotojo elgseną nulemiančiais tikslais bei tiriamos sistemos aspektais (Jansen, 2009). Atsižvelgiant į atskirų įrankių ypatumus saityno analitikos principai naudojami tiriant saityno 2.0 technologijas, iš jų ir tinklaraščius (Kaushik, 2009). Praktinėje veikloje saityno analitika taikoma vertinant pasirinktos saityno priemonės efektyvumą atsižvelgiant į kūrėjų šiai priemonei numatytus reikalavimus. Reikalavimų įgyvendinimas naudojant saityno priemonę vertinamas juos išreiškiant tam tikrais kiekybiniais ir kokybiniais rodikliais. Saityno analitikoje išsirutuliojo standartiniai rodikliai – lankomumas, vartotojų skaičius, vartotojo apsilankymo trukmė, paieškos tiriamoje priemonėje reikšminiai žodžiai, lankomiausi puslapiai ir kt. (Jansen, 2009). Saityno priemonių naudojimo tendencijas analizuoja interneto tyrimų kompanijos (pavyzdžiui, *Alexa*). Kai kuriuos tinklaraščių vartotojų elgsenos rodiklius stebi ir analizuoja specializuotos interneto dienoraščių analizės sistemos (pavyzdžiui, *BlogPulse*). Tokie duomenys leidžia at-

likti tinklaraštijoje besiformuojančios viešosios nuomonės tyrimus (Thelwall, 2009). Tačiau išsamiai rinkti duomenis, reikalingus tinklaraščių vartotojų elgsenos tyrimams, gali tik saityno priemonės savininkai, todėl tyrėjams jie retai pasiekiami (Thelwall, 2009).

Tinklaraščio *Rock&roll* bibliotekininkas tyrimas

Tikslai, objektas ir metodai

Vertinant bibliotekininkystės teminių tinklaraščių tyrimus matyti, kad juose naudojimosi tinklaraščiais tendencijos ir ypatumai nebuvo siejami su profesinės komunikacijos kontekstu. Tai lėmė tik tam tikrų naudojimosi tinklaraščiais aspektų (informacijos sklaidos) pabrėžimą ir apribojo gautų duomenų interpretavimo galimybes. Be to, tyrėjams nebuvo prieinami tiriamų tinklaraščių naudojimo statistikos duomenys, kurie leistų spręsti apie tikslinių teminių bibliotekininkystės tinklaraščių grupių elgseną.

Tinklaraščio *Rock&roll bibliotekininkas* tyrime siekiama atsakyti į tokius tiriamuosius klausimus:

1. Ar tinklaraščio vartotojai mano jį esant aktualia profesinės komunikacijos priemone?
2. Kokios yra tinklaraščio vartotojų profesinės komunikacijos interesų sritys?
3. Ar tinklaraščio vartotojai dalyvauja profesinėje komunikacijoje?

Pirmas tiriamasis klausimas grindžiamas poreikiu įvertinti, ar tinklaraščio tikslinė auditorija atpažįsta jo paskirtį ir identifikuoja kaip priemonę, skirtą profesinei komunikacijai. Antrasis klausimas leidžia, remiantis profesinės komunikacijos samprata, nustatyti, kokios profesinės komu-

nikacijos sritys yra aktualiausios tinklaraščio vartotojams. Atsakymas į šį klausimą leistų, remiantis profesinės komunikacijos samprata, spręsti apie tinklaraščio vartotojams aktualiausias komunikacijos sritis, kurioms aptarti pasirinkta ši nauja komunikacijos priemonė. Trečias klausimas leidžia įvertinti vartotojų sąveiką tinklaraštyje. Šiame tyrime tinklaraščių administratorių, t. y. žmonių, inicijavusių tinklaraščio sukūrimą ir turinčių išskirtines jo priežiūros privilegijas, grupė tikslingai atskiriama nuo kitų vartotojų ir tiriama būtent pastaroji. Kitų nei tinklaraščio administratorių vartotojų grupių tyrimas leidžia vertinti jų įsitraukimą į komunikaciją tinklaraštyje pobūdį ir mastą. Atsakymai į tiriamuosius klausimus leistų spręsti, ar tinklaraštis yra priimtina profesinės komunikacijos priemonė bibliotekininkystės specialistams, mokslininkams ir studentams, išryškinti šios priemonės naudojimo tendencijas. Tyrimo rezultatai leistų nubrėžti tolesnių tinklaraščių tyrimų perspektyvas, nustatyti jų vaidmenį tiriant profesinę komunikaciją.

Šiame tyrime siekiama išnagrinėti profesinės komunikacijos tinklaraštyje *Rock&roll bibliotekininkas* (<http://bukbibliotekininku.blogspot.com/>) atvejį. Atvejo tyrimas būtų aktualus todėl, kad leistų atlikti gilią ir įvairiapusę profesinės komunikacijos tinklaraštyje analizę bei pasinaudoti viešai ir tik tinklaraščio administratoriams prieinamais duomenimis.

Tinklaraštis *Rock&roll bibliotekininkas* pasirinktas tyrimo objektu todėl, kad jis skirtas sukurti profesinį bibliotekininkystės forumą, vienijantį Lietuvos bibliotekininkystės studentus, praktikus ir mokslininkus. Tinklaraščio administratorių manymu, neformali tinklaraščio aplinka ir galimybė operatyviai skelbti informaciją bei įsitraukti į diskusijas turėtų stiprinti atskirų

Lietuvos bibliotekininkystės sektorių ir veiklos atstovų ryšius, padėti būsiniams ir jauniems bibliotekininkystės specialistams integruotis į profesinę bendruomenę bei pasirinkti savo karjeros kelią (Manžuch, Saikovič, Kunigiškytė, 2009).

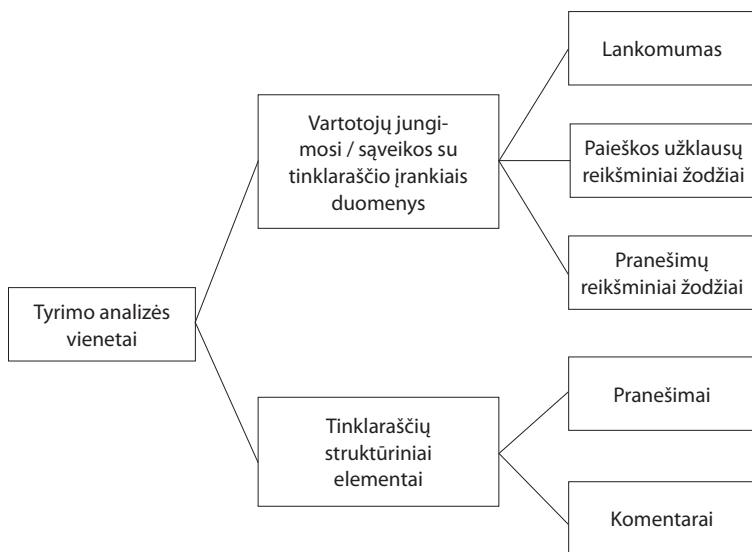
Atsižvelgiant į tai, kad šiame tyrime nagrinėjami tik tinklaraščio *Rock&roll bibliotekininkas* vartotojai, nepretenduojama apibendrinti komunikacijos visuose Lietuvos teminiuose bibliotekininkystės tinklaraščiuose tendencijų.

Renkant, apdorojant ir interpretuojant tyrimo duomenis naudojami kiekybinės ir kokybinės teksto analizės bei kiekybinės tinklaraščio naudojimo duomenų analizės metodai.

Duomenų šaltiniai ir atranka

Tyrime analizuoti tinklaraščio tekstai ir *Google Analytics* (<http://www.google.com/analytics>), nemokamos interneto svetainių naudojimo duomenų kaupimo ir analizės programinės įrangos, sukaupti dienoraščio lankomumo ir naudojimo statikos duomenys. Šiame tyrime vykdyta 2009 m. rugpjūčio 1 d. – 2010 m. vasario 28 d. tinklaraščio gyvavimo laikotarpio analizė, kuri pasirinkta atsižvelgiant į programinės įrangos *Google Analytics* įdiegimo laiką ir statistikos kaupimo pradžią, ir aprėpia pirmuosius septynis tinklaraščio egzistavimo mėnesius. Tyrime nagrinėti visi nustatyto chronologinio laikotarpio tinklaraščio tekstai ir naudojimo duomenys.

Pažymėtina, kad, kaip ir daugelis tinklaraščių, *Rock&roll bibliotekininkas* atlieka kelias funkcijas ir skirtas ne tik profesinės komunikacijos tikslams. Tinklaraštyje skelbiama studijoms skirta informacija, konsultuojami studentai. Tačiau studijoms skirta informacija sutelkta teminėje skiltyje „Dėstytojai konsultuoja“ ir ją lengva

1 pav. Tyrimo analizės vienetai

identifikuoti tiriant tinklaraščio tekstą. Interpretuojant tyrimo rezultatus atsižvelgiama į šį tinklaraščio ypatumą.

Duomenų analizė

Tyrimo siekiama atsižvelgti į komunikacijos tinklaraščiuose ypatumus ir produktyviai suderinti komunikacijos mokslams būdingų tinklaraščių turinio analizės ir saityno analitikos tyrimų patirtį. Tai nulėmė tyrimo analizės vienetų ir jų nagrinėjimo būdų pasirinkimą. Atsižvelgiant į saityno analitikos principus tyrime nagrinėjama tinklaraščių vartotojo elgsena, kuri leidžia išsiaiškinti galimus elgsenos motyvus. Komunikacijos tyrimų, pabrėžiančių tinklaraščio tekstų analizę, patirtis panaudota identifikuojant analizuotinus tinklaraščio struktūrinius elementus ir jų nagrinėjimo būdus. Atsižvelgiant į tiriamųjų klausimų turinį išskirtos dvi tyrimo analizės vienetai, t. y. analizuojamų duomenų, grupės. Analizės vienetai apibendrintai pateikiami 1 pav. ir aptariami toliau paaiškinant jų analizės būdus.

Pirmoji analizės vienetų grupė apima vartotojų jungimosi ir sąveikos su tinklaraščio įrankiais duomenis, kurie paprastai analizuojami saityno analitikos tyrimuose ir leidžia nagrinėti vartotojų elgseną tinklaraštyje. Šie duomenys kaupiami sistemoje *Google Analytics*. Tai:

1. Lankomumas, kuris parodo, kiek kartų vartotojai apsilankė ir naršė tinklaraštyje, ir išreiškiamas apsilankymų skaičiumi. Vienu apsilankymu laikomas vartotojo sąveikos su tinklaraščiu laikotarpis skaičiuojant nuo prisijungimo iki svetainės uždarymo (jeigu vartotojas per 30 min. neatlieka jokių veiksmų svetainėje, jo apsilankymas laikomas baigtu). Tyrimo nagrinėjami keli lankomumą apibūdinantys požymiai: apsilankymų skaičiaus kitimas tiriamuoju laikotarpiu, naujų ir sugrįžtančių vartotojų apsilankymų santykis ir apsilankymų skaičius prisijungiant per tam tikrą svetainių nuorodas.
2. Paieškos užklausų žodžiai, kuriuos įvedinėjo vartotojai, suradę tinklaraš-

tį naudodamiesi paieškos sistemomis. Dalis vartotojų lankėsi tinklaraštyje atlikę paiešką internete ir radę paieškos sistemos rezultatų sąrašę jų informacijos poreikį atitikusią nuorodą. Dėl šios priežasties užklauso žodžiai taip pat padeda atskleisti vartotojų interesus, susijusius su bibliotekininkyste. Siekiant išvengti atsitiktinio nukreipimo į tinklaraštį atvejų, nagrinėjami tik tie reikšminiai žodžiai, kurie nulemė vienos minutės arba ilgesnės trukmės apsilankymus. Paieškos užklauso žodžių vartojimo ypatumai vertinami apskaičiuojant apsilankymų tinklaraštyje, pasitelkus gautų paieškos rezultatų nuorodas, skaičių.

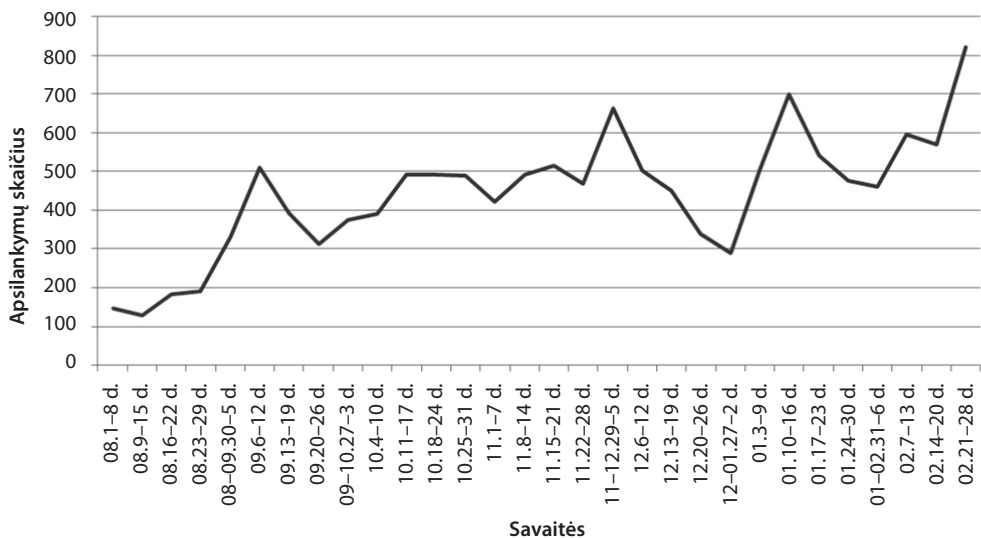
3. Pranešimų reikšminiai žodžiai, kurie apibūdina tinklaraštyje skelbiamų įrašų turinį. Tinklaraštyje skelbiamas pranešimų reikšminių žodžių sąrašas. Tai hipertekstinės nuorodos. Spausdamas reikšminių žodžių interaktyvias nuorodas, vartotojas pasirenka pranešimus dominančia tema, todėl populiariausių reikšminių žodžių analizė atskleidžia vartotojų interesus. Siekiant objektyviai atspindėti vartotojų teminius prioritetus, nagrinėjami tik tie reikšminiai žodžiai, kuriuos pasirinkęs vartotojas skaitė pranešimus ne mažiau kaip minutę. Pranešimų reikšminių žodžių vartojimo navigacijos tinklaraštyje ypatumai vertinami apskaičiuojant, kiek kartų buvo atversti ir peržiūrėti tam tikri puslapiai.

Šių duomenų analizė leidžia atsakyti į klausimą, ar tinklaraštis laikomas aktualia profesinės komunikacijos priemone. Vartotojų jungimosi ir sąveikos su tinklaraščio įrankiais duomenys atskleidžia tinklaraščio tikslinės auditorijos formavimosi tendencijas: a) nagrinėjant jo lankomumo kitimą tiriamuoju laikotarpiu, 2) analizuojant naujų

ir pastovių (grįžtančių) vartotojų apsilankymų santykį, 3) identifikuojant atitinkamas vartotojų grupes (mokslininkus ir studentus, bibliotekų darbuotojus) pagal interneto svetainių nuorodas, nukreipusias juos į tinklaraštį. Paieškos užklauso, nukreipusiu vartotoją į tinklaraštį, ir pranešimus apibūdinančių reikšminių žodžių analizė suteikia vertingos informacijos ieškant atsakymo į antrą tiriamąjį klausimą apie profesinės komunikacijos interesų sritis.

Antroji analizės vienetų grupė apima tinklaraščių struktūrinius elementus, kurie nulemia komunikacijos specifika interneto dienoraštyje. Elementų pasirinkimą lemė ankstesnių tinklaraščių turinio analizės tyrimų patirtis bei analizuojamo tinklaraščio programinės įrangos, *Blogger*, bruožai. Šios grupės analizės vienetai apima:

1. Pranešimus, kurie jungia tinklaraščių administratorių ir vartotojų paskelbtus įrašus. Tyrime analizuojami skaitomiausi tinklaraščio pranešimai (neatsižvelgiant į tai, kas jų autorius) ir vartotojų parengti pranešimai. Pranešimų skaitomumas apskaičiuojamas pagal tai, kiek kartų tam tikro pranešimo puslapis buvo atverstas (t. y. peržiūrėtas) vartotojo naršyklėje. Analizuojami vartotojų parengti pranešimai, apskaičiuojamas vartotojų ir tinklaraštį administratorių parengtų pranešimų santykis.
2. Komentarai, kurie yra svarbi tinklaraščių vartotojų ir administratorių socialinės sąveikos priemonė. Analizuojami vartotojų (neįskaitant administratorių) komentarai, kurie atskleidžia vartotojų aktyvumą tinklaraščio komunikacijoje. Nagrinėjant įvairius vartotojų komentarus bruožus (skaičių, santykį su tinklaraščių administratorių paskelbtais komentarais, ilgi) galima spręsti apie vartotojų aktyvumą ir jo priežastis.

1 pav. Apsilankymų skaičius tinklaraštyje per savaitę³

Skaitomiausių pranešimų analizė teikia vertingos informacijos atsakant į antrą tiriamąjį klausimą apie profesinės komunikacijos motyvus ir interesų sritis. Vartotojų parengtų pranešimų ir komentarų analizė leidžia atsakyti į trečią tiriamąjį klausimą ir įvertinti vartotojų indėlį tinklaraščio komunikacijoje.

Tyrimo eiga

Tyrimo duomenys buvo apibendrinami dviem etapais atliekant kiekybinę ir kokybinę analizę. Kiekybinė analizė atlikta pasitelkiant *Google Analytics* programos automatiškai generuotas ataskaitas, pateikiančias lankomumo, skaitomiausių pranešimų duomenis.

Kokybinė analizė atlikta rankiniu būdu atrinktus ir apibendrinus duomenis: analizuojant tinklaraštyje skelbtus pranešimus, komentarus ir *Google Analytics* kaupiamą informaciją apie vartotojų paieškos užklausas ir naršymą tinklaraštyje spaudžiant interaktyvias nuorodas.

Tyrimo rezultatai

Lankomumas

Šioje dalyje aptariami keli tinklaraščio lankomumo aspektai: apsilankymų skaičiaus kitimas tiriamuoju laikotarpiu, naujų ir sugrįžtančių (pastovių) vartotojų apsilankymų santykis ir apsilankymų, prisijungus per tam tikros interneto svetainės nuorodą, skaičių.

Apsilankymo skaičiaus kitimas tiriamuoju laikotarpiu parodo apsilankymų dinamiką. Tiriamuoju laikotarpiu tinklaraštis buvo aplankytas 13 242 kartus. Tinklaraščio apsilankymų kitimas tiriamuoju laikotarpiu apibendrintas 1 paveiksle. Kitimas parodytas savaitėmis siekiant detaliau atskleisti vartotojų lankymosi tinklaraštyje elgseną.

Iš 1 pav. matoma, kad tiriamuoju laikotarpiu apsilankymų tinklaraštyje skaičius

³ Diagramoje mėnesio numeriai atskiriami nuo dienų skaičių tašku. Tiriamojo laikotarpio apsilankymų skaičiai dienomis, neįskaitant savaitės (rugpjūčio 1 d. ir vasario 28 d.), pridedami prie ankstesnės arba vėlesnės savaitės apsilankymų skaičiaus.

didėjo. Tačiau matome, kad augimas vyko netolygiai. Detalesnė apsilankymų skaičiaus kitimo analizė parodo dvi tendencijas, nulemiančias lankomumo didėjimą arba mažėjimą. Tai lankomumo sąsajos su auditorijai svarbiais įvykiais, renginiais bei problemomis ir priklausomybė nuo darbo, studijų ir švenčių grafiko.

Analizuojant tinklaraščio apsilankymo ir pranešimų ir / ar renginių sąsajas galima matyti pastarųjų poveikį lankomumui. Pavyzdžiui, pirmasis staigus apsilankymų skaičiaus didėjimas 1 pav. pastebimas rugsėjo 6–12 d., kai vyko Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo bei Kultūros ministerijų organizuota viešoji diskusija, skirta Lietuvos mokslinių bibliotekų ateities plėtros klausimams. Tomis dienomis tinklaraštyje pasirodė pranešimas, apžvelgiantis diskusijos turinį ir išvadas. Antrasis ryškus lankomumo padidėjimas fiksuojamas lapkričio 29 d. – gruodžio 5 d., kai tinklaraštyje pasirodė pranešimas apie tarptautinį konkursą inovatyviems viešųjų bibliotekų projektams. Trečiasis staigus lankomumo kilimas (2010 m. sausio 10–16 d.) siejosi su diskusiją provokuojančiu pranešimu (paskelbtu sausio 13 d.) apie vaikų aptarnavimą Lietuvos sostinės ir provincijos bibliotekose. Galiausiai, paskutinis tiriamuoju laikotarpiu pastebėtas pakitimas (2010 m. vasario 21–28 d.) susijęs su tinklaraščio administratorių komandos inicijuota viešąja diskusija, naujojo tinklaraščio įvaizdžio pristatymu bei šiuos įvykius viešinančiais pranešimais interneto dienoraštyje ir kitose svetainėse.

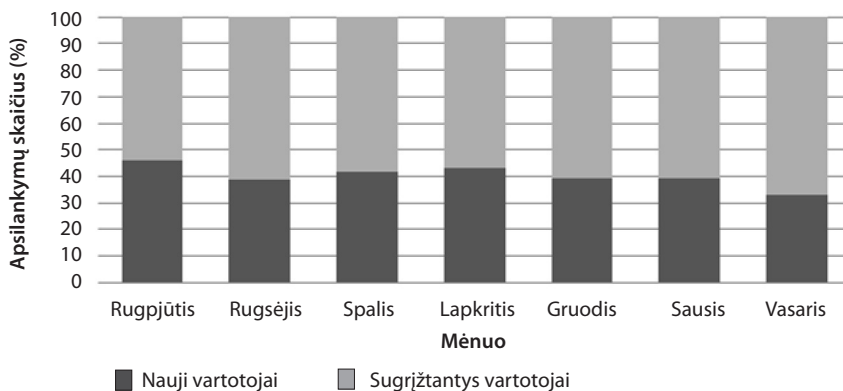
Lankomumo priklausomybę nuo darbo, studijų ir švenčių grafiko rodo 1 pav. apsilankymų skaičiaus mažėjimas švenčių dienomis. Pavyzdžiui, apsilankymų skaičius staigiai krito gruodžio 5 d. (2009 m.) – sausio 2 d. (2010 m.) laiko-

tarpiu, apimančiu tradicines Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų šventes, bet staigiai pradėjo kilti jau nuo sausio vidurio. Detalesnė apsilankymų skaičiaus kitimo analizė pagal dienas atskleidžia ir kitas sąsajas su darbu ir studijomis. Pavyzdžiui, apsilankymų skaičius savaitgaliais yra kur kas mažesnis nei darbo dienomis. Vidutinis tinklaraščio apsilankymų skaičius tiriamuoju laikotarpiu sudaro 62,4 apsilankymus per dieną, o savaitgalio dienomis – perpus mažiau (31,7 apsilankymai).

Apsilankymų prisijungiant per tam tikros interneto svetainės nuorodą skaičius atskleidžia, kokių svetainių nuorodos atvedė vartotojus į tinklaraštį. Toks parametras suteikia papildomos informacijos apie tikslines grupes, nes nuorodos dažnai susijusios su vartotojų priklausomybe tam tikrai bendruomenei. Tiriamuoju laikotarpiu dauguma vartotojų (45,5 proc.) jungėsi prie tinklaraščio per nuorodas, paskelbtas kitose interneto svetainėse; 36,9 proc. vartotojų buvo nukreipiami į tinklaraštį iš paieškos sistemų. Tik 17,5 proc. vartotojų jungėsi tiesiogiai, surinkdami tinklaraščio interneto adresą.

Google Analytic duomenimis, vartotojai buvo nukreipiami į tinklaraštį iš 87 svetainių. Iš jų 22 (25,3 proc.) buvo susijusios su studijomis arba bibliotekininkyste. Daugiausiai apsilankymų fiksuojama iš trijų profesinių bei studijų šaltinių – Komunikacijos fakulteto svetainės (1509 apsilankymai), Lietuvos viešųjų bibliotekų portalo (659 apsilankymai) ir Vilniaus universiteto bibliotekos tinklaraščio (446 apsilankymai). Apsilankymų skaičius iš kitų profesinių ir studijų svetainių nesiekia vieno procento.

Naujų ir sugrįžtančių (nuolatinių) vartotojų apsilankymų santykis atskleidžia tinklaraščio plėtros tendencijas, pavyz-

2 pav. Naujų ir grįžtančių vartotojų santykis pagal apsilankymų skaičius per mėnesį

džiui, augimą ir auditorijos plėtrą arba stabilios ir santykinai pastovios auditorijos susiformavimą. Vidutiniškai naujų vartotojų apsilankymai sudarė 39,4 proc. visų apsilankymų skaičiaus. Naujų ir grįžtančių vartotojų, kurie jau ne pirmą kartą lankėsi tinklaraštyje, santykio kitimas tiriamuoju laikotarpiu parodytas 2 paveiksle.

Iš 2 pav. matyti, kad naujų ir grįžtančių vartotojų santykis yra pastovus – naujų vartotojų apsilankymai sudaro šiek tiek mažiau negu pusę visų apsilankymų tinklaraštyje. Pakankamai didelė grįžtančių (nuolatinė) vartotojų dalis rodo, kad tinklaraštis gana greitai formuoja savo auditoriją ir yra patrauklus. Tačiau kiek mažesnė naujų vartotojų dalis rodo, kad augimas nėra labai spartus.

Pranešimų reikšminiai žodžiai

Įprastas tinklaraščio svetainės elementas yra reikšminių žodžių, apibūdinančių pranešimus, sąrašai, arba žymių debesys. Jie padeda vartotojui greitai rasti jį dominančius pranešimus. Reikšminių žodžių analizė leidžia atskleisti vartotojų interesus. Tiriamuoju laikotarpiu tinklaraščio skaitytojai spaudė 34 reikšminių žodžių interak-

tyvias nuorodas ir peržiūrėjo atitinkamus interneto dienoraščio puslapius 919 kartų. Tyrimui atrinkti tik reikšminiai žodžiai, lėmę ilgesnę nei vienos minutės puslapio peržiūrą. Teminės reikšminių žodžių kategorijos, grupuojamos pagal puslapio peržiūros skaičių, pateikiamos 1 lentelėje.

Iš 1 lentelės matoma, kad tinklaraščio vartotojai yra labiausiai linkę naudotis tinklaraščiu ne profesiniais, bet studijų tikslais, nes dauguma jų labiausiai domisi rašto darbų rengimu. Tai leidžia manyti, kad vartotojai yra akademinės bendruomenės atstovai, dažniausiai – studentai. Antroji populiari kategorija susijusi su bibliotekininkystės profesija ir gali dominti tiek bibliotekininkystės praktikus, tiek studentus. Dažniausiai tai reikšminiai žodžiai, žymintys profesinio kelio pasirinkimą (pvz., karjeros keliai). Skaitytojus taip pat domina profesiniai bibliotekininkystės veiklos aspektai, susiję su tam tikrų tipų bibliotekų veikla, specifiniais bibliotekų pavyzdžiais. Pažymėtina, kad daugeliui teminių kategorijų būdingi technologiniai aspektai. Pavyzdžiui, bibliotekų, jų tipų ir veiklos kategorija daugiausiai susideda iš tokių sąvokų, kaip antai skaitmeninės / virtualios

1 lentelė. **Reikšminiai žodžiai pagal tematiką ir puslapio peržiūrų skaičių**

Reikšminių žodžių teminė kategorija	Puslapio peržiūrų skaičius
Rašto darbų rengimas – studentų rašto darbai bei dėstytojų konsultacijos tokių darbų rengimo klausimais. Pavyzdžiui, <i>kursiniai darbai, dėstytojų patarimai, baigiamieji darbai, bakalauro darbas</i>	266
Bibliotekininko profesija – reikšminiai žodžiai, apibūdinantys profesiją, karjeros kelius ir perspektyvas. Pavyzdžiui, <i>bibliotekininkas, karjeros vadovai, karjeros keliai, superbibliotekininkai</i>	223
Bibliotekos, jų tipai ir veikla – reikšminiai žodžiai, apibūdinantys bibliotekų tipus, konkrečias bibliotekas ir jų veiklos aspektus. Pavyzdžiui, <i>skaitmeninė biblioteka, bibliotekų ateitis, Vilniaus universiteto biblioteka, mokslinės bibliotekos</i>	151
Saityno 2.0 technologijos – saityno 2.0 priemonės ir įrankiai. Pavyzdžiui, <i>saitynas 2.0, tinklaraščiai, Facebook</i>	129
Skaitmeniniai informacijos ištekliai – specifinio tipo informacija. Pavyzdžiui, <i>internetu ištekliai, skaitmeninė informacija</i>	56
Bibliotekininkystės studijos ir mokslas – mokslo ir studijų institucijos, mokslas apskritai, studijų programos. Pavyzdžiui, <i>BICV [Bibliotekos ir informacijos centrų vadyba], Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų institutas, bibliotekininkystės mokslas</i>	33
Renginiai – moksliniai ir profesiniai renginiai. Pavyzdžiui, <i>Biržiškos skaitymai</i>	30
Kita – reikšminiai žodžiai, nepriskirtini pirmiau minėtoms kategorijoms. Pavyzdžiui, <i>strategija, inovacija, peticija</i>	31

bibliotekos. Dėmesio skiriama skaitmeniniams informacijos ištekliais, saityno 2.0 technologijoms.

Paieškos užklausų žodžiai

Profesinės komunikacijos tikslus ir sritis padeda išsiaiškinti vartotojų paieškos užklausų tematikos analizė. Šiame tyrime buvo nagrinėjamos užklausos, kurių autoriai tinklaraštyje praleido ne mažiau kaip vieną minutę. Tai leidžia užtikrinti, kad neanalizuojami atsitiktiniai reikšminiai žodžiai, kurie lėmė klaidingą paieškos rezultatą, neatitinkantį tikrųjų vartotojo informacijos poreikių. Vadovaujantis tokiu kriterijumi iš *Google Analytics* paieškos užklausų sąrašo buvo atrinktos 79 užklausos. Jas įvedę vartotojai apsilankė tinklaraštyje 1558 kartus. Analizės tikslais

buvo sukurtos platesnės teminės kategorijos apibendrinamos 2 lentelėje pateikiant apsilankymų, įvykusių įvedus užklausą, skaičių.

Iš 2 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kokios tematikos užklausos dažniausiai nukreipdavo vartotojus į tinklaraštį. Rezultatai atskleidžia, kad daugelis vartotojų tikslingai naudojo paieškos sistemas, kad pasiektų tinklaraštį. Vadinasi, skaitytojai žinojo apie šį interneto dienoraštį ir ketino susipažinti su šiuo šaltiniu. Populiariausios reikšminių žodžių kategorijos, kurios susijusios su biblioteka kaip institucija ir bibliotekininko profesija, rodo vartotojų poreikį gauti daugiau informacijos apie pačią profesiją ir bibliotekų darbą. Vartotojus dažnai domino dėstytojų asmenybės, nors dalis šių paieškos užklausų galėtų sietis su jų patarimais, paskelbtais tinklaraš-

2 lentelė. Vartotojų užklausoje pagal tematiką ir apsilankymų skaičių

Užklausoje teminė kategorija	Apsilankymų skaičius
Tinklaraštį identifikuojantys duomenys – tai tinklaraščio pavadinimas, interneto adreso dalys. Pavyzdžiui, <i>rock 'n' roll bibliotekininkas, rock&roll bibliotekininkas ir pan.</i>	647
Bibliotekininko profesija – tai visi reikšminiai žodžiai, apibendrintai žymintys bibliotekininkystės profesiją ar detaliau nurodantys specifinę veiklą, bibliotekininkystės profesijos aspektus. Pavyzdžiui, <i>bibliotekininkas, teminis bibliotekininkas, bibliotekininko įvaizdis</i> ir kt.	255
Bibliotekos ir jų veikla – reikšminiai žodžiai, apibendrintai apibūdinantys biblioteką, bibliotekų tipus, konkrečias bibliotekas, jų veiklą. Pavyzdžiui, <i>bibliotekos, moderni biblioteka, Vilniaus universiteto biblioteka, bibliotekos ateitis, bibliotekų reklama, mokslinė biblioteka</i>	211
Asmenybės – konkrečių asmenų vardai ir pavardės. Tai Komunikacijos fakulteto dėstytojai, studentai, asmenys, apie kuriuos rašoma tinklaraščio pranešimuose, arba tinklaraščio tekstų autoriai	193
Saityno 2.0 technologijos bibliotekose – užklausoje, kurios susijusios su tam tikrų saityno 2.0 priemonių taikymu. Pavyzdžiui, <i>bibliotekiniai tinklaraščiai, Second Life bibliotekos</i> ir kt.	77
Peticija <i>Už laisvę skaityti</i> – pasikartojanti užklausa, žyminti petijcijos pavadinimą	46
Rašto darbai – studentų rengiami rašto darbai. Pavyzdžiui, <i>kaip rašyti kursinį darbą</i>	40
Lektologija – pasikartojanti tokio pat turinio užklausa	30
Kitos užklausoje – reikšminiai žodžiai, pagal tematiką nepriskirtini pirmiau minėtoms kategorijoms. Pavyzdžiui, <i>atvira prieiga, informacinis verslas, citatos, IFLA</i> ir kt.	59

tyje. Mažiau vartotojus domino saityno 2.0 tematika, kuri susijusi su bibliotekų tinklaraščiais, ir kitos temos.

Pranešimai

Šioje rezultatų analizės dalyje pranešimai nagrinėjami dviem pjūviais – analizuojami skaitomiausi ir tinklaraščių vartotojų parengti pranešimai.

Skaitomiausių pranešimų analizė leidžia spręsti apie tam tikrus vartotojų motyvus bei poreikius naudotis tinklaraščiu. Gauti rezultatai rodo, kokiems pranešimams vartotojai teikia pirmenybę. Dešimt populiariausių pranešimų pateikiama 3 lentelėje. Be abejo, neįmanoma tiksliai nurodyti pranešimo puslapio peržiūros skaičiaus, nes daugelis skaito naujus pranešimus iš tinklaraščio

pradžios puslapio nespausdami nuorodos į pranešimo puslapį. Atsižvelgiant į tai, kad tinklaraštyje pranešimai skirstomi pagal temines rubrikas, lentelėje nurodomas pranešimo teminis skyrius.

Panašiai kaip ir reikšminių žodžių, apibūdinančių pranešimus, skaitomiausių pranešimų analizė atskleidžia interesų, susijusių su konkrečiomis studijų užduotimis (gal baigiamųjų darbų rengimu) ir neprikirtinų profesinės komunikacijos sritims, dominavimą (žr. 3 lentelę). Net penki šios sekcijos pranešimai įėjo į skaitomiausių dešimtuką ir užėmė aukštas vietas pagal pranešimo puslapio peržiūros skaičių. Dėstytojų skelbiamų patarimų populiarumas rodo, kad daugiausia tinklaraštis naudojamas utilitariniais studijų tikslais.

3 lentelė. Tinklaraščio skaitomiausių pranešimų dešimtukas⁴

Pranešimo pavadinimas	Pranešimo teminis skyrius	Pranešimo puslapio peržiūros skaičius
Copy-paste: citatos apie bibliotekas ir bibliotekininkus	Copy-paste: citatos apie bibliotekas ir bibliotekininkus	587
Dėstytojai konsultuoja	Dėstytojai konsultuoja	437
Patarimai tiems, kas šiais metais pradėjo rašyti pirmąjį kursinį darbą	Dėstytojai konsultuoja	426
Docentės Vitos Mozūraitės patarimai rašančiam bakalauro darbą	Dėstytojai konsultuoja	376
Kviečiame tapti rock&roll bibliotekininko bendraautoriais	Pradžios puslapis	372
Kviečiame kartu kurti Lietuvos bibliotekų web 2.0 projektų viki	Pradžios puslapis	362
Docento Rimvydo Laužiko patarimai rašantiems bakalauro darbus	Dėstytojai konsultuoja	351
Susimasčiau ir pabandžiau įsivaizduoti save teisininke, bankininke...: interviu su Julija Niauraite	Superbibliotekininkai	320
Išguldymas draugiškų patarimų studentams, kuriantiems mokslo darbus, pagal lektorę Ramunę Petuchovaitę	Dėstytojai konsultuoja	318
Bibliotekininkas naujųjų informacinių technologijų pasaulyje	Bibliotekininkas 2.0	317

Tinklaraščio skaitytojus taip pat domina įžymiųjų asmenybių nuomonė apie bibliotekas ir bibliotekininkus. Nepaisant to, kad ši teminė rubrika atsirado tik 2009 m. lapkričio pradžioje ir tiriamuoju laikotarpiu buvo paskelbti tik trys pranešimai, ji – viena iš skaitomiausių.

Pradžios puslapyje skelbiami pranešimai, kviečiantys skaitytojus vienaip ar kitaip įsitraukti į tinklaraščio veiklą, yra intensyviai skaitomi, tai rodo vartotojų susidomėjimą interneto dienoraščio veikla.

Išskirtinė tendencija ir ta, kad vieninteliame „Superbibliotekininkų“ sekcijos

pranešime, patekusiame į skaitomiausiųjų sąrašą, pasakojama jaunosios bibliotekininkystės specialistės, Komunikacijos fakulteto absolventės istorija. O kiti šios rubrikos pranešimai, atskleidžiantys užsienio specialistų patirį, nėra populiarūs tarp skaitytojų.

Galiausiai tik pradeda populiarėti pranešimai, susiję su saityno 2.0 technologijomis, tema, kuri dar nėra pakankamai matoma Lietuvos mokslinėje ir profesinėje bibliotekininkystės spaudoje.

Skaitytojų parengti pranešimai sudaro labai mažą tinklaraščio turinio dalį – tik 15 pranešimų (13 proc.). Dažniausiai tai tekstai, parengti Komunikacijos fakulteto studentų bei Vilniaus universiteto bibliotekos darbuotojų.

⁴ Tinklaraščio pranešimų pavadinimų kalba neregduota

4 lentelė. *Labiausiai komentuojami tinklaraščio pranešimai*⁵

Pranešimo pavadinimas	Pranešimo skelbimo data	Komentarų skaičius
Apie ore atrastas vook'as	2010-02-19	5
Žymeklių kolekcionierių virtualus suvažiavimas	2010-02-18	4
Aprangos kodas: kaip bibliotekininkas turėtų atrodyti darbe	2010-01-30	4
Savaitgalio tyrimas: sostinės bibliotekos versus provincija	2010-01-13	4
Apie lyderių paieškas bibliotekose ir charizmos žadintuvą	2009-12-08	3
Copy-paste: citatos apie bibliotekas ir bibliotekininkus	2009-11-05	3
Šviesi, erdvi ir patraukli: moderni viešoji A. M. Miškinų biblioteka	2009-10-28	3
Apie svajonių išsipildymą amerikietiškosiose bibliotekose	2009-08-08	3

Komentariai

Analizuojant komentarus dėmesys kreip-tas į kelis aspektus – komentarų skaičių, tinklaraščio vartotojų ir administratorių sukurtų komentarų santykį, komentarų apimtį ir komentuojamų pranešimų tema-tiką.

Per tiriamą laikotarpį tinklaraštyje užfiksuota 131 komentaras. Beveik pusė komentarų – 63 (48 proc.) paskelbti in-terneto dienoraščio administratorių, o 68 (52 proc.) – skaitytojų. Vidutiniškai vienam tinklaraščio pranešimui teko 0,59 kome-taro. Analizuojant tinklaraščio komentavi-mo praktiką pažymėtina, kad komentariai išsidėsto netolygiai ir linkę koncentruotis. Per tiriamą laikotarpį tik 32 tinklaraščio pranešimai (28 proc.) buvo pakomentuoti. Viena vertus, tai rodo, kad vartotojai vis dar nepakankamai aktyviai dalyvauja tin-klaraščio diskusijose ir nelinkę reikšti savo nuomones. Kita vertus, dalis tinklaraščio pranešimų yra informacinio pobūdžio (pa-vyzdžiui, skelbimai apie stažuočių, stipen-dijų galimybes, kvietimai į konferencijas ir kt.), todėl neskatina diskusijų.

Komentarų analizė leido išskirti kelias komentarų grupes pagal apimtį:

- Išplėstinius komentarus (327–397 žodžių; 11 komentarų), išsamiai at-

skleidžiančių komentuotojo požiūrį, argumentus, klausimus.

- Išsamius komentarus (76–40 žo-džių; 16 komentarų), parodančius pagrindinius išreiškiamos nuomo-nės bruožus, prielaidas.
- Trumpus komentarus (38–22 žodžių; 10 komentarų), glaustai (keliais sa-kiniais) atskleidžiančius vartotojo nuomonę išryškinant ar iliustruojant tam tikrus pranešimo aspektus.
- Vieno sakinio / frazės komentarus (21–1 žodžių; 31 komentarų), pa-rodančius vartotojo santykį su pra-nešimu (pvz., pritarimą, neigimą, palaikymą, emocinę reakciją, pa-siūlymą, idėją, klausimą).

Vieno sakinio ar frazės komentarų do-minavimas leidžia manyti, kad vartotojai nelinkę įsitraukti į diskusijas ir svarsty-mus, bet reaguoja į pranešimų turinį susie-dami juos su asmeniniu gyvenimo ir patir-ties kontekstu, vertindami, palaikydami ar pasidalydami idėjomis ir siūlymais, kurių spontaniškai kilo perskaičius tekstą.

Matome, kad 4 lentelėje pateikiami labiausiai komentuojami pranešimai daž-nai susiję su asmeniniu skaitytojo interesu (pvz., kolekcionavimu) bei labai artimomis

⁵ Tinklaraščio pranešimų kalba neredaguota

jo kasdieniam darbo kontekstui temomis ir problemomis. Pavyzdžiui, aprangos tematika, kitų bibliotekų veiklos pavyzdžiai lengvai siejami su bibliotekininkystės specialisto kasdieniu darbu. Tokios problemos, kaip antai elektroninės knygos ir jų vartojimas, skaitytojų aptarnavimo kokybė turi tiesioginę įtaką artimai bibliotekininko darbo ateičiai. Pranešimai, kuriuose populiarinami naujaisi moksliniai tyrimai, pristatomos tolesnės bibliotekų veiklos perspektyvos, inovatyvi veikla, nėra aktyviai komentuojami. Pažymėtina, kad pranešimo skelbimo datų pasiskirstymas rodo, kad komentavimo veikla santykiškai suaktyvėjo neseniai (t. y. šestą ir septintą tinklaraščio gyvavimo mėnesį).

Tyrimo rezultatų aptarimas

Šioje straipsnio dalyje apibendrinami tyrimo rezultatai ir išryškinami pagrindiniai naudojimosi tinklaraščiu ypatumai. Aptarimas struktūruojamas pagal tiriamuosius klausimus.

Ar tinklaraščio vartotojai laiko jį aktualia profesinės komunikacijos priemone?

Vartotojai atpažįsta tinklaraščio paskirtį ir sieja jį su profesine ir studijų veikla. Tą rodo lankomumo ypatumai ir būdai, kuriais vartotojai pasiekia tinklaraštį. Lankomumo padidėjimas darbo ir sumažėjimas švenčių bei poilsio dienomis, apsilankymų skaičiaus ir svarbių bibliotekininkystės renginių bei įvykių sąsajos rodo, kad tikslinė auditorija laiko jį profesinės informacijos šaltiniu ir tiesiogiai sieja dienoraštį su darbo ir studijų veikla. Naujų ir sugrįžtančių vartotojų santykis atskleidžia, kad daugėja nuolatinį tinklaraščio vartotojų, nors naujų tikslinės grupės atstovų skaičius didėja

nelabai greitai. Svetainių, kurių nuorodos nukreipė vartotojus į tinklaraščio puslapius, ir paieškos užklausų analizė patvirtino, kad interneto dienoraščiu *Rock&roll bibliotekininkas* naudojasi pagrindinės tikslinės grupės – studentai, mokslininkai ir dėstytojai, bibliotekininkystės specialistai. Daugiausią vartotojų į tinklaraščio puslapius nukreipia Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto, Vilniaus universiteto bibliotekos tinklaraščio svetainės, Lietuvos viešųjų bibliotekų portalas. Didžiąją dalį vartotojų paieškos užklausų, nukreipusių juos į tinklaraščio svetainę, sudarė interneto dienoraštį identifikuojantys duomenys (pavadinimas, adreso eilutės dalys). Tai leidžia manyti, kad vartotojai pakankamai informuoti apie šį šaltinį ir kryptingai siekė juo pasinaudoti.

Skaitomiausių pranešimų ir juos apibūdinančių reikšminių žodžių analizės rezultatai leidžia daryti išvadą, kad tinklaraštis pirmiausia naudojamas ne profesinės komunikacijos, o utilitariniais studijų tikslais. Vartotojų interesų, susijusių su rašto darbų rengimo temomis, dominavimas atskleidžia, kad dalis tinklaraščio auditorijos (t. y. studentai) jo paskirtį supranta gana siaurai.

Kokios yra tinklaraščio vartotojų profesinės komunikacijos interesų sritys?

Tinklaraščio auditorijai ypač svarbi bibliotekininkystės profesijos, bibliotekų veiklos problematika. Šią tendenciją patvirtino skaitomiausių pranešimų, vartotojų paieškos užklausų bei reikšminių žodžių analizė. Skaitomiausių pranešimų tematika dažnai susijusi su bibliotekininkystės specialisto ir bibliotekos įvaizdžiu ir karjera. Skaitytojai labiausiai peržiūrinėjo citatų

apie bibliotekininkus ir bibliotekas skyrelį, pakankamai aktyviai domėjosi teminės rubrikos *Superbibliotekininkai* interviu. Paieškos užklauskos ir reikšminiai žodžiai, kurie lėmė daugiausiai apsilankymų tinklaraštyje ir didžiausią puslapių peržiūros skaičių, taip pat aprėpė plačiąją bibliotekų veiklos ir bibliotekininkystės profesijos tematiką. Toks susidomėjimas bendromis profesijos ir bibliotekų veiklos temomis rodo, kad profesinei bendruomenei trūksta diskusijų ir informacijos šiais klausimais. Užsienio tyrimai rodo, kad bibliotekiniuose tinklaraščiuose nemažai dėmesio skiriama informacijos ir komunikacijos technologijoms (Aharony, 2009a; Aharony, 2009b). Tinklaraštyje *Rock&roll bibliotekininkas* tokioms temoms taip pat skiriama nemažai dėmesio, tačiau skaitytojai nėra linkę skaityti šių pranešimų taip aktyviai, kaip tų, kurie susiję su platesne bibliotekininko profesijos ir veiklos problematika. Tačiau vis dėlto saityno 2.0 technologijų taikymo bibliotekose tema skaitytojams tampa vis aktualesnė – tokią tendenciją rodo šios temos pakankamas matomumas skaitomiausių pranešimų, vartotojų paieškos užklauskų ir reikšminių žodžių sąrašuose.

Ar tinklaraščio vartotojai dalyvauja profesinėje komunikacijoje?

Tyrimo rezultatai parodė, kad tinklaraščio vartotojai menkai dalyvauja profesinėje komunikacijoje. Skaitytojai nėra linkę patys publikuoti pranešimų arba aktyviai dalyvauti kitoje tinklaraščio veikloje, nors domisi tokiomis galimybėmis. Pranešimai, kviečiantys tapti tinklaraščio bendraautorais ir prisidėti kuriant Lietuvos bibliotekų saityno 2.0 projektų viki svetainę yra vieni skaitomiausių, tačiau vartotojų pranešimai sudaro tik 13 proc. viso tinklaraščio turinio. Nepakankamą skaitytojų aktyvumą

atskleidė komentarų analizės rezultatai. Vidutiniškai dviem pranešimams tekdavo vienas skaitytojų komentaras. Mažas vidutinis komentarų skaičius būdingas ir užsienio bibliotekininkystės tinklaraščiams. Pavyzdžiui, N. Aharony atlikta bibliotekininkystės tinklaraščių analizė parodė, kad daugelyje nagrinėtų tinklaraščių vienam pranešimui tekdavo nuo nulio iki vieno komentarų (Aharony, 2009b). J. Bar-Ilan, nagrinėdama bibliotekininkystės tinklaraščius 2003 ir 2005 metais, pažymėjo, kad skaitytojai retai komentuodavo pranešimus, o dalyje tinklaraščių komentavimo funkcija apskritai nebuvo aktyvuota (Bar-Ilan, 2007).

Nepaisant menko vartotojų aktyvumo, komentarų pobūdis rodo, kad vartotojams svarbiau pasijusti tinklaraščio bendruomenės nariais, negu aktyviai diskutuoti profesiniais klausimais. Apie tai byloja komentarų, nepasižyminčių dalykiniu turiniu, bet labiau išreiškiančių emocinę reakciją į pranešimą, dominavimą. Tokie rezultatai patvirtina platesnio tinklaraščių tyrimo, atlikto L. Hsu ir J. C.-C. Ling, išvadą, kad komunikacijai tinklaraštyje svarbus priklausymo bendruomenei jausmas (Hsu, Ling, 2007). Kadangi tinklaraščio *Rock&roll bibliotekininkas* tyrimas nagrinėja pirmuosius septynis jo gyvavimo mėnesius, galima manyti, kad vartotojų priklausymo tinklaraščio bendruomenei įtvirtinimas yra pirmasis tinklaraščio raidos etapas. Taigi profesinė komunikacija tinklaraštyje turėtų suintensyvėti, kai vartotojai jausis tinklaraščio bendruomenės nariais.

Skaitytojų komentavimo aktyvumą ir komentarų turinį galima susieti ir su jų interesais. Manoma, kad įsitraukimą į komunikaciją pasitelkiant saityno 2.0 technologijas dažniausiai lemia stiprus asmeninis susidomėjimas ir turima informacija

nagrinėjamu klausimu (Musser, O'Reilly, 2007). Intensyviausiai komentuojamų pranešimų analizė parodė, kad skaitytojai linkę komentuoti tuos pranešimus, kurie labiausiai susiję su jų kasdienio darbo praktika ir problemomis. Tačiau tinklaraščio vartotojai nebuvo linkę aktyviai diskutuoti tolesnės bibliotekininkystės profesijos ir bibliotekų veiklos ateities arba strateginio šių sričių konteksto temomis.

Išvados

Komunikacijos teminiame bibliotekininkystės tinklaraštyje tyrimo rezultatai leidžia formuluoti išvadas apie jame vykstančios profesinės komunikacijos pobūdį ir tolesnes tokių tinklaraščių tyrimo perspektyvas.

Profesinė komunikacija tinklaraštyje *Rock&roll bibliotekininkas* pradiniu jo gyvavimo laikotarpiu nėra pakankamai aktyvi ir matoma. Atliktas tyrimas rodo, kad pirmiausiai buvo suvokta utilitarinė tinklaraščio nauda studijoms. Vartotojų, daugiausia studentų, prioritetų skalėje jų kasdienės studijų veiklos užduotys yra svarbesnės negu profesinės žinijos, tapatumo ir vertybių klausimai. Iš tyrimo rezultatų išryškėjęs profesinės komunikacijos interesų santykis su tais, kurie nelaikytini profesiniais, rodo, kad profesinės komunikacijos galimybės suvokti reikia daugiau laiko. Kita priežastis, lemianti lėtą tinklaraščio pritaikymą profesinei komunikacijai, ta, kad tinklaraščio vartotojų bendruomenė dar kuriasi, t. y. vartotojai tik pamažu pradeda suvokti šios bendruomenės narius.

Išnagrinėjus profesinės komunikacijos ypatumus daroma išvada, kad tinklaraščio vartotojai teikia pirmenybę profesinio tapatumo ir žinių bei patirties sklaidos sritims. Tą rodo paieškos užklausų bei reikšminių žodžių turinio analizės rezultatai ir

profesinės temos skaitomiausių pranešimų sąrašė. Dėmesys plačioms bibliotekos ir bibliotekininkystės profesijos temoms, citatoms apie bibliotekas ir bibliotekininkus, pasakojimams apie karjerą rodo, kad tinklaraštyje vartotojai ieško atsakymų į klausimus apie profesijos esmę, išskirtinumą ir įvaizdį. Paieškos užklausų ir pranešimus apibūdinančių reikšminių žodžių analizės rezultatai parodė dėmesį profesinių žinių ir patirties sklaidai. Viena vertus, tyrimas rodo, kad profesinio tapatumo klausimai kol kas išlieka svarbesni, negu keitimasis žiniomis ir patirtimi. Kita vertus, vartotojams profesinės veiklos naujovės ir problemos yra artimesnės ir suprantamesnės nei tapatumo klausimai. Tą rodo vartotojų polinkis daugiausia komentuoti pranešimus, susijusius su profesine veikla.

Nors vartotojai pakankamai intensyviai lanko tinklaraštį, jie lėtai išnaudoja visas komunikacijos interneto dienoraštyje galimybes. Viena vertus, tokių elgesį galima vertinti kaip įprastą ankstyvajame tinklaraščio raidos etape. Tą patvirtina padidėjęs vartotojų susidomėjimas administratorių pranešimais apie dalyvavimą tinklaraščio veikloje (t. y. kaip tapti bendraautorais, kaip galima prisidėti prie tinklaraščio projektu). Kita vertus, tokią situaciją gali lemti tai, kad tinklaraščiai formuoja naują profesinės komunikacijos kultūrą, diktuojančią kitokius profesinės diskusijos ir bendravimo būdus. Panašias tendencijas rodo ir užsienio bibliotekininkystės tinklaraščių turinio tyrimai bei specialistų apklausos. Šių tyrimų rezultatai atskleidžia, kad bibliotekininkystės teminių tinklaraščių vartotojai pakankamai lėtai pereina prie naujų profesinės komunikacijos priemonių ir nėra linkę atsisakyti įprastų ir pamėgtų komunikacijos būdų. Be to, jie yra pakankamai konservatyvūs tinklaraščio technologijos vartotojai – dažniausiai pasyviai naudojami

šios priemonės pranašumais (tik skaito pranešimus) (Hardesty, Sugarman, 2007; Lee, Bates, 2007; Rosa, 2007; Chawner, 2008). Kadangi Lietuvoje bibliotekininkystės teminių tinklaraščių vartotojų požiūris į interneto dienoraščius dar nebuvo tiriamas, sudėtinga nustatyti auditorijos pasyvumo priežastis. Tačiau menką vartotojų aktyvumą gali lemti nepakankamas tinklaraščio matomumas profesinėje bendruomenėje, viešųjų diskusijų reikšmingiausiais bibliotekininkystės profesijos ir bibliotekų veiklos klausimais stoka profesinėje erdvėje.

Pažymėtina, kad profesinės komunikacijos samprata, aptarta straipsnyje, leido giliau suvokti teminių bibliotekininkystės tinklaraščių paskirtį ir kontekstualizuoti gautus empirinius tyrimo duomenis. Tai padėjo įveikti ankstesniems bibliotekininkystės teminių tinklaraščių tyrimams būdingą konstatuojamąjį pobūdį. Atsižvelgiant į tai, kad įvairiose srityse tinklaraščiai traktuojami kaip svarbi neformalios bei atviros komunikacijos priemonė, turinti didžiulę įtaką formuojantis viešajai nuomonei, svarbu pripažinti interneto dienoraščių reikšmę ir profesinėje komunikacijoje.

LITERATŪRA

AL-DAIHANY, S. Exploring the use of social software by master of library and information science students. *Library review*, 2009, vol. 59, no. 2, p. 117–131.

AHARONY, N. Librarians and information scientists in the blogosphere: an exploratory analysis. *Library and information science research*, 2009a, vol. 31, no. 3, p. 174–81.

AHARONY, N. An exploratory analysis of librarians' blogs: their development, nature and changes. *Aslib Proceedings: New Information Perspectives*, 2009b, vol. 61, no. 6, p. 587–604. Prieiga per: Emerald Group Publishing Ltd.

BAR-ILAN, J. Information hub blogs. *Journal of Information Science*, 2005, vol. 31, issue 4, p. 297–307.

Atvejo tyrimas parodė, kad tinklaraščiai gali tapti reikšmingais duomenų šaltiniais tiriant profesinę komunikaciją. Tyrimo rezultatai leidžia nustatyti vyraujančias profesinės komunikacijos kryptis ir matyti temas ar problemas, aktualiausias profesinėje diskusijoje. Tai suteikia vertingos informacijos tolesniems profesinės komunikacijos tyrimams, nagrinėjantiems platesnę profesinės komunikacijos ar jos tam tikrų aspektų problematiką (pavyzdžiui, šiandien bibliotekininkystėje ypač aktualų profesinio tapatumo klausimą).

Teminio bibliotekininkystės tinklaraščio *Rock&roll bibliotekininkas* analizė suteikė pirminę informaciją apie profesinės komunikacijos ypatumus lietuvių tinklaraštyje. Siekiant išsiaiškinti priežastis, lemiančias tinklaraščių naudojimo būdus (arba nesinaudojimą), būtini tolesni tyrimai, kurie leistų ne tik stebėti tinklaraščio tikslinės grupės elgseną, bet ir aiškintis vartotojų nuomonę apie tinklaraščių vaidmenį profesinės komunikacijos kontekste bei jos naudojimą skatinančius ar slopinančius veiksnius.

BAR-ILAN, J. The use of weblogs (blogs) by librarians and libraries to disseminate information. *Information research* [interaktyvus], 2007, vol. 12, no. 4 [žiūrėta 2009 m. liepos 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://informationr.net/ir/12-4/paper323.html>>

BARLOW, A. *Blogging America: the new public sphere*. [Westport]. 2008. 183 p.

BRUN, A.; Jacobs, J. *Uses of blogs*. New York, 2006. 267 p.

CHAWNER, B. Spectators, not players: information managers' use of web 2.0 in New Zealand. *The Electronic Library*, 2008, vol. 26, no. 5, p. 630–649.

CHENEY, G.; ASHCRAFT, K. L. Considering "the professional" in communication studies: implications for theory and research within and beyond

the boundaries of organizational communication. *Communication theory*, 2007, vol. 17, p. 146–175.

Enciklopedinis kompiuterijos žodynas [interaktyvus]. 2009-01-01 [žiūrėta 2010 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.likit.lt/term/enc.html>>

EVETTS, J. Short note: the sociology of professional groups: new direction. *Current sociology*, 2006, vol. 54, no. 1, p. 133–143.

HARDESTY, S.; SUGARMAN, T. Academic Librarians, Professional Literature, and New Technologies: A Survey. *Journal of Academic Librarianship*, 2007, vol. 33, no. 2, p. 196–205.

HERRING, S. C.; SCHEIDT, A. L.; WRIGHT, E.; BONUS, S. Weblogs as a bridging genre. *Information Technology & People*, 2005, vol. 18, no. 2, p. 142–171.

HSU, C.-L.; LIN, J. C.-C. Acceptance of blog usage: the roles of technology acceptance, social influence and knowledge sharing motivation. *Information & Management*, vol. 45, p. 65–74.

JANSEN, B. J. Understanding user – web interactions via web analytics. In *Synthesis lectures on information concepts, retrieval and services* [interaktyvus]. 2009. Edited by Gary Marchionini [žiūrėta 2010 m. spalio 1 d.]. Prieiga per Morgan & Claypool Publishers.

JOHNSON, K. Are blogs here to stay?: an examination of the longevity and currency of a static list of library and information science blogs. *Serials review*, 2008, vol. 34, issue 3, p. 199–204.

KAUSHIK, A. *Web analytics 2.0: the art of online accountability and science of customer centricity*. [Indianapolis], 2009. 475 p.

LAMMERS, J. C.; GARCIA, M. A. Exploring the concept of “profession” for organizational communication research: institutional influences in a veterinary organization. *Management communication quarterly*, 2009, vol. 22, no. 3, p. 357–384.

LEE, C. M.; BATES, J. A. Mapping the Irish biblioblogosphere: use and perceptions of library weblogs by Irish librarians. *The Electronic Library*, 2007, vol. 25, no. 6, p. 648–663.

MANŽUCH, Z.; SAIKOVIČ, J.; KUNIGIŠKYTĖ, J. Rock&roll, arba kūrybingas požiūris į bibliotekininkystės profesiją. *Tarp knygy*, 2009, nr. 7/8, p. 12–14.

MCLEAN, J. Introduction. In *State of the blogosphere* [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2010 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://technorati.com/blogging/article/state-of-the-blogosphere-2009-introduction/>>

MILIŪNAITĖ, R. Tinklaraščių kalbos vieta dabartinės lietuvių kalbos vartosenos schemeje. *Lietuvių kalba* [interaktyvus]. 2008, t. 2 [žiūrėta 2010 m. spalio 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lietuviukalba.lt/index.php?id=98>>

MUSSER, J.; O'REILLY, T. *Web 2.0 principles and best practices*. Sebastopol, 2007. 100 p.

OJALA, M. Blogging: for knowledge sharing, management and dissemination. *Business information review* [interaktyvus], 2005, vol. 22, issue 4, p. 269–276 [žiūrėta 2010 m. kovo 27 d.]. Prieiga per: SAGE Publications.

ROSA, C. de et al. *Sharing, privacy and trust in our networked world* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2010 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oclc.org/reports/pdfs/sharing.pdf>>

SILVA, L.; GOEL, L.; MOUSAVIDIN, E. Exploring the dynamics of blog communities: the case of MetaFilter. *Information Systems Journal*, 2008, vol. 19, issue 1, p. 55–81.

SRIKANTIAIAH, K.; KOENIG M. *Knowledge management in practice*. Medford, 2008. 519 p.

State of the blogosphere 2008 [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2010 m. kovo 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://technorati.com/blogging/feature/state-of-the-blogosphere-2008/>>

THELWALL, M. Introduction to webometrics: quantitative web research for social scientists. In *Synthesis lectures on information concepts, retrieval and services* [interaktyvus]. 2009. Edited by Gary Marchionini [žiūrėta 2010 m. spalio 1 d.]. Prieiga per Morgan & Claypool Publishers.

PROFESSIONAL COMMUNICATION IN THE TOPICAL LIBRARIANSHIP BLOG: A CASE STUDY

Zinaida Manžuch

S u m m a r y

The patterns of professional communication in the topical librarianship blog are explored in the paper. The huge impact of topical blogs on the development of professional communities, knowledge and experience sharing, and learning is widely acknowledged. Although the subject of topical blogs usage patterns has been analysed by library and information researchers worldwide, there haven't been any attempts to perform similar empirical research in Lithuania. In most cases, available research worldwide tends to be descriptive and narrowly oriented at information sharing practices. The aim of the paper was to determine the patterns of blog usage for the professional communication purposes by analysing the case of the *Rock&Roll Librarian* blog. In order to overcome the limitations of previous research, the concept of professional communication was discussed and used as a guidance for interpreting findings of the empirical research. The research methodology was based on the analysis of features of blogs as a communication medium and different research approaches. The qualitative and quantitative content analysis of the blog texts and statistical usage data provided by

Google Analytics was performed. The findings suggested that the blog only partly was used for professional communication purposes. Professional communication was not sufficiently visible at the initial stage of blog existence. However, the early patterns of professional communication, such as the focus on professional identity issues and knowledge sharing practices, emerged. Another notable blog usage tendency was the low activeness of its users, expressed in scarce commenting and posting activities. It could be partly explained as a typical behaviour of users at the early stages of blog existence. However, it was also consistent with the results of previous research of the librarianship blog, indicating the low activeness of users. It was concluded that the novelty of blogs as media and the emerging blog communication culture may be pre-requisites of the slow integration of this technology into professional communication practices. Finally, the value of the blog for researching professional communication issues was identified; however, it is still absent in library and information science publications.